

Kedochim – Une Mitsva intéressée ?

Source : Likouté Si'hot volume 22, deuxième Si'ha sur Kedochim

Dans notre Paracha : Les restrictions pour les fruits des quatre premières années

1

קדושים יט, כג-כה: וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל; ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש הלולים לה; ובשנה החמישית תאכלו את פריו להוסיף לכם תבואתו אני ה' אלקיכם.

Kedochim 19, 23-25 : Quand vous serez entrés dans la Terre [promise] et y aurez planté quelque arbre fruitier, vous en considérez le fruit comme une excroissance : trois années durant, ce sera pour vous autant d'excroissances, il n'en sera point mangé. Dans sa quatrième année, tous ses fruits seront consacrés à des réjouissances, en l'honneur de D.ieu : et la cinquième année, vous pourrez jouir de ses fruits, afin d'augmenter pour vous sa récolte : Je suis l'Éternel, votre D.ieu.

רש"י: להוסיף לכם תבואתו. המצוה הזאת שתשמרו, תהיה להוסיף לכם תבואתו, שבשכרה אני מברך לכם פרות הנטיעות. היה רבי עקיבא אומר: דברה תורה כנגד יצר הרע, שלא יאמר אדם: הרי ארבע שנים אני מצטער בו חנם, לפיכך נאמר: "להוסיף לכם תבואתו". אני ה'. אני ה', המבטיח על כך ונאמן לשמור הבטחתי.

Rachi : Afin d'augmenter pour vous sa récolte. Cette Mitsva, si vous l'observez, contribuera à accroître la récolte, car en récompense Je bénirai les fruits des plantations. Rabbi Akiva disait : La Torah argumente contre le penchant au mal, afin qu'un homme ne dise pas : « cela fait quatre ans que je me donne de la peine pour rien ! », c'est pourquoi il est écrit : « pour augmenter pour vous sa récolte ». **Je suis l'Éternel.** Je suis l'Éternel Qui promet, et suis fidèle pour respecter Ma promesse.

« Afin d'augmenter pour vous sa récolte » : une Mitsva intéressée, pour « apaiser le mauvais penchant » ?

Analyse (a) : La récolte s'accroîtrait-elle par le mérite de la cinquième année ?

2

משכיל לדוד על רש"י: האי "להוסיף" .. הוה ליה לכתבו קדם ל"ובשנה החמישית"! משום הכי מיתי רש"י הפרוש בשם רבי עקיבא האומר, כלומר: כך פרושו רז"ל, ואף שיש קצת קשי - צריך לדחק ולפרש כן.

Maskil LeDavid sur Rachi : Le terme « afin d'augmenter .. la récolte » devrait être écrit plus tôt dans la phrase. Rachi cite donc Rabbi Akiva, comme pour dire : ainsi les Sages l'expliquent, même si c'est un peu difficile...

לקוטי שיחות: לכאורה אין כאן שאלה לפי פשוטו של מקרא: כי בדרך כלל, כאשר מפרט בתורה שכר המצוה, הוא מופיע בסוף הענין. ויש להבין גם כן האריכות בפרושו של רש"י והשני בכמה פרטים מלשון הכתוב.

Likouté Si'hot : A priori, selon le sens littéral, il n'y a aucun problème à indiquer le salaire d'une Mitsva à la fin d'un sujet. Cependant, il faut comprendre la longueur du commentaire de Rachi et les différents termes employés.

S'agit-il du mérite des quatre premières années ou de celui de la cinquième année ?

Analyse (b) : Est-ce négatif d'attendre le salaire mérité pour une Mitsva ?

3

רש"י על תצא כא, יא: ולקחת לך לאשה. לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע. שאם אין הקב"ה מתירה (האשת פת-תאר) - ישאנה באסור. אבל אם נשאה, סופו להיות שונאה .. וסופו להוליד ממנה בן סורר ומורה.

Rachi sur Ki-Tétsé 21, 11 : Tu te la prendras pour femme. La Torah argumente contre le penchant au mal. Car si D.ieu ne la lui avait pas permise (la femme de belle figure), il l'aurait épousée en infraction. Mais s'il l'épouse, un jour viendra où il la haïra, .. et il finira par engendrer avec elle un fils indocile et rebelle.

לקוטי שיחות: בשלמא, לגבי ה"פת תאר" מובנים דברי רש"י, כי בעצם היה זה צריך להיות דבר אסור, אך הקב"ה מתירה; אך לגבי מתן שכר על מצוות באפן כללי אנו מוצאים במפרש בתורה בכמה מצוות, שזהו יסוד חשוב במצוות לדעת שהקב"ה נותן שכר על המצוות, ואם כך, מדוע שונה שכר זה שדוקא הוא נאמר "כנגד יצר הרע" ?

Likouté Si'hot : Certes, la « femme de belle figure » devrait être interdite et D.ieu l'autorise donc « pour le mauvais penchant » ; cependant, concernant le salaire des Mitsvot, la Torah indique clairement, et à plusieurs reprises, qu'il est un principe fondamental de savoir que D.ieu rétribue l'homme pour l'accomplissement des Mitsvot ! En quoi le salaire de cette Mitsva est-il différent, pour n'être donné que pour « le mauvais penchant » ?

L'attente d'un salaire pour une Mitsva est-elle forcément liée au « mauvais penchant » ?

Développement : « Afin d'augmenter sa récolte » : est-ce l'objectif de la Mitsva ?

4

לקוטי שיחות: הנסוח "להוסיף לכם תבואתו" מראה, שזוהי פונת ותכלית המצוה - בדומה ל"זכור את יום השבת לקדשו" (יתרו כ, ה). מכך לומד רש"י שמשמעות הפסוק היא שאמנם, באפן כללי, יש לקיים מצוה מפני שכך צוה הקב"ה, אך לגבי מצוה זו אומרת התורה שמותר לקימה מלכתחלה במטרה "להוסיף לכם תבואתו".

Likouté Si'hot : La formulation « afin d'augmenter .. la récolte » indique que c'est l'objectif de la Mitsva, tout comme : « Souviens-toi du jour du Chabbat afin de le sanctifier » (Yitro 20, 8). Rachi en déduit donc que cette Mitsva est une exception à la règle : la Torah nous autorise à l'accomplir, d'emblée, « afin d'augmenter .. la récolte ».

« Afin d'augmenter sa récolte » : c'est bien l'objectif de cette Mitsva !

Si c'est l'objectif de la Mitsva, pourquoi ne pas l'indiquer dès le premier verset ?

5

לקוטי שיחות: על כך משיב רש"י בכך שהוא משנה מלשון הפסוק "תבואתו" ואומר "פרות הנטיעות": הינו שלא זו בלבד שהקב"ה יתן ברכה מיחדת בצמיחת הפרות ובגדולם, אלא שגם לאחר שיגדלו "פרות הנטיעות" של השנה החמישית, כשהם מוכנים ל"תאכלו את פריו", תחול בהם עצמם ברכת ה' באפן של הוספה ורבוי.

Une bénédiction hors-normes pour cette Mitsva : la récolte s'accroît d'elle-même !

Likouté Si'hot : Rachi répond à cette question en remplaçant le terme « récolte » par « fruits des plantations », pour indiquer que D.ieu ne bénira pas que la croissance des fruits, Il bénira aussi les « fruits des plantations » de la cinquième année, prêts pour la consommation : les fruits mêmes s'accroîtront par la bénédiction divine !

En quoi cette Mitsva est-elle différente des autres : une tentation plus forte ?

6

לקוטי שיחות: משום כך מביא רש"י את מאמרו של רבי עקיבא, שפיון שקשה מאוד לקיים את המצוה, שהרי היהודי יכול לטעון "ארבע שנים אני מצטער בו חנם" - לכן "התירו" "כנגד יצר הרע", להתכונן לשכר המצוה בעת קיומה. וכדי "להשביע את רצון" היצר הרע - מבטיח הקב"ה למצוה זו שכר שונה ומיוחד מן הרגיל.

D.ieu « apaise » le mauvais penchant, pour contrer son sentiment de n'avoir rien produit en quatre ans !

Likouté Si'hot : C'est pourquoi Rachi apporte les propos de Rabbi Akiva, expliquant qu'au vu de la grande difficulté à réaliser cette Mitsva, pour laquelle le Juif pourrait estimer « se donner de la peine pendant quatre ans pour rien » - la Torah lui autorise, « pour le mauvais penchant », à penser au salaire de la Mitsva durant son accomplissement. Et pour « apaiser le mauvais penchant », D.ieu promet un salaire hors-normes pour cette Mitsva.

« Rabbi Akiva disait » : Il faut aider un Juif à faire face à son mauvais penchant !

7

רש"י על קדושים יט, יח: ואהבת לרעה כמוך. אמר רבי עקיבא: זה כפל גדול בתורה.

Rachi sur Kedochim 19, 18 : Tu aimeras ton prochain comme toi-même. Rabbi Akiva dit : c'est là un principe fondamental dans la Torah.

רש"י על גמרא סנהדרין קי, ב: [רבי עקיבא היה] רגיל לזכות את ישראל.

Rachi sur Guemara Sanhedrin 110b : Rabbi Akiva avait l'habitude de « faire mériter » les enfants d'Israël.

לקוטי שיחות: לפי שיטת רבי עקיבא, שלמוד זכות על כל יהודי והנסיון לעזור לו וכדומה זהו כפל גדול בתורה - מוכן מדוע התורה מתעסקת עם כל יהודי ודואגת גם למי שזקוק ל"דברה תורה כנגד יצר הרע".

« Rabbi Akiva disait » : il connut une expérience similaire et sait bien qu'un départ intéressé peut conduire à de hauts sommets !

רבי עקיבא לא למד כלל תורה בארבעים שנות חייו הראשונות. רק לאחר שהבטח לו שכר אם ילמד תורה, הוא הלך ללמוד (ראה גמרא כתובות סב, ב). אצלו היה גם מצב הדומה ל"הרי ארבע שנים אני מצטער בו חנם": פנייתו ללמוד תורה מהנה השלכת כל ארבעים שנות חייו הראשונות. ולפיכך "היה רבי עקיבא אומר דברה תורה..."/, כי גם אצלו היה מצב דומה: באמצעות הבטחת שכר הוא התחיל ללמוד תורה, ובסופו של דבר הגיע לדרגתו הנעלית.

Likouté Si'hot : Selon l'approche de Rabbi Akiva, trouver des circonstances atténuantes pour un Juif et chercher à l'aider est « un principe fondamental dans la Torah » ! On comprend donc pourquoi la Torah s'occupe de chaque Juif et se fait du souci, même pour celui qui a besoin « que l'on s'adresse à son mauvais penchant ».

Rabbi Akiva lui-même n'avait aucunement étudié la Torah durant ses quarante premières années ; il ne le fit que lorsqu'on lui promit un salaire pour son étude (voir Guemara Ketoubot 62b). Sa situation était donc similaire à celui qui estime « se donner de la peine pendant quatre ans pour rien ! » car le nouveau parcours qu'il empruntait impliquait le « rejet » des quarante premières années de sa vie ! C'est pourquoi, « Rabbi Akiva disait... » : car il avait eu un parcours similaire : il avait commencé à étudier la Torah par intérêt et finit par atteindre son niveau très élevé !

Enseignement : Transformer le mauvais penchant et l'intéresser aux Mitsvot !

8

גמרא ברכות נד, א: 'ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך וגו'" (ואתחנן ו, ה). בכל לבבך - בשני יצריך.

Guemara Bera'hot 54a : « Tu aimeras l'Eternel ton D.ieu de tous tes cœurs » (Devarim 6, 5), avec tes deux penchants.

Proverbes 14, 4 : C'est la vigueur du bœuf qui produit d'abondantes récoltes. משלי יד, ד: ורב תבואות בכח שור.

Enseignement : Au début du parcours, l'âme animale ne produit pas de « récolte » et d'intérêt vers le divin. L'objectif est de la transformer afin de produire « de récoltes abondantes » !

לקוטי שיחות: מהותה של מצוה זו היא להפוך את היצר הרע, ומשום כך השכר עבורה הוא "להוסיף לכם תבואתו", כי דוקא באמצעות הברור והאתהפכת של היצר הרע ושל הנפש הבהמית נגרמת "הוספה" אמיתית בקדשה. ואחד ההסברים לכך הוא משום שהעבודה פרוכה בצער... גיעה ועמל לשבר את ההעלם וההסתרת של הנפש הבהמית, על ידי אתכפא. ולכן הכרחי שיהיה לפני כן צער של ארבע שנים, שבהן אין הנפש הבהמית נהנית מן התבואה. ועל ידי אתכפא זו, מגיעים לידי אתהפכת עד אשר מגיעים לידי "להוסיף לכם תבואתו" - ורב תבואות בכח שור.

Likouté Si'hot : L'essence de cette Mitsva étant la transformation du mauvais penchant, son salaire est donc « l'augmentation de la récolte » ; car en raffinant et transformant le mauvais penchant et l'âme animale on apporte une véritable « augmentation » de la sainteté. Une des raisons en est : puisque cet effort était lié à de la peine, à un labeur fourni par l'homme pour briser le voile de l'âme animale, il fallait donc passer au préalable par une souffrance de quatre années pendant lesquelles l'âme animale « ne profite pas » de la « récolte », [de l'avancée spirituelle]. Et c'est ainsi qu'on parviendra finalement à transformer l'âme animale, pour obtenir des « récoltes abondantes » !